

Viite: HE 159/2018 vp

Kuuleminen 11.1.2019 klo 9

On tärkeää, että HE Vammaispalvelulaiksi käsitellään ja hyväksytään nyt eduskunnassa eikä sen käsittelyä viivästyä muiden lakien valmistelu.

Kiitokset

- Kiitämme tarvelähtöisestä laista, mikä turvaa yhdenvertaisesti palvelut eri tavoin vammaisille ihmisille diagnoosista riippumatta. Kiitos, että vammaisjärjestöt ovat saaneet olla mukana ja järjestöjen näkökulmat on pääsääntöisesti huomioitu
- Esityksen tarkoituksena on, että palvelujen saaminen perustuu vammaisen henkilön yksilöllisiin avun- ja tuen tarpeisiin, ei diagnoosiin ja näin ollen esitys parantaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden, osallisuuden sekä itsemääräämisoikeuden toteutumista.
- On välttämätöntä ja hienoa, että kaikki laissa mainitut merkittävimmät palvelut ovat subjektiivisia oikeuksia. Lain turvaamat palvelut muodostavat ehjän kokonaisuuden, josta on mahdollista valita juuri sellaiset palvelut, jotka parhaiten vastaavat avun ja tuen tarpeisiin erilaisissa elämäntilanteissa. Laki mahdollistaa yksilöllisten tarpeiden mukaisten palveluiden saamisen yhdenvertaisesti siitä huolimatta, minkälainen vamma on avun ja tuen tarpeen taustalla.
- Asumisen tukea koskeva 11 pykälä on hyvin kirjoitettu ja se ottaa huomioon YK:n vammaissopimuksen 19 artiklan. Tarkoitus, että asumisen tuki järjestetään ensisijaisesti vammaisen henkilön itse valitsemaan asuntoon ja asuinpaikkaan. Asumisen tuen sisältö on myös hyvin kuvattu. Säännös korostaa koko lain tavoin sitä, välttämättömään huolenpitoon kuuluu myös esimerkiksi osallisuuden mahdollistaminen
- Lapsiperheille on tulossa heidän arkeaan parantavia asioita ja lasten asumisen säädös selkeyttää niiden lasten tilannetta, jotka eivät voi vahvasti tuettunakaan asua lapsuudenkodissaan.
- Hallituksen esityksessä on myös huomioitu puhevammaiset ihmiset, jotka tarvitsevat apua kommunikoinnissa ja vuorovaikutuksessa.
- **On tärkeää, että hallituksen esityksen lähtökohtana on, että välttämättömät vammaisten ihmisten tarvitsemat erityispalvelut säilyvät maksuttomina palveluina, joihin heillä on subjektiivinen oikeus.**
- Valmennuksen ja tuen säädös on erittäin tärkeä. Valmennuksen ja tuen tarkoituksena on valmentaa henkilöä uusien taitojen oppimisessa sekä taitojen siirtämisessä uusiin elämäntilanteisiin, tukea henkilön vuorovaikutusta ja päätöksentekoa, valmentaa henkilöä ja hänen läheisiään erityisesti elämän muutostilanteissa sekä tukea henkilöä pitkäaikaisesti niissä asioissa, joita hän ei vammaan vuoksi pysty oppimaan. Palvelun tarkoituksena on saada henkilön omat voimavarat käyttöön. Siksi se on merkittävä palvelu uuden lain palvelukokonaisuudessa.
- Lyhytaikainen huolenpito on erittäin tärkeä palvelu, joka turvaa vammaisen henkilön välttämättömän huolenpidon ja osallisuuden sekä tukee huolenpidosta vastaavien henkilöiden hyvinvointia. Säännöllisenä palveluna se myös turvaa Tuota lyhytaikaishoidon moneen suuntaan

vaikuttavaa merkitystä voisi korostaa erityisesti kehitysvammaisten ja autismikirjon henkilöiden sekä perheiden osalta. Se tukee vammaisen henkilön itsenäistymistä ja erillisyyttä. Se turvaa perheiden jaksamista varsinkin säännöllisenä ja toimivana. Ja antaa vanhemmille mahdollisuuden tehdä työtänsä tai toimia yrittäjänä ja sillä tavalla osallisuutensa kansantaloudessa sekä eläkkeensä ansaitsemisessa.

- Päiväaikainen toiminta -pykälä on kattava ja siinä hyvin otettu huomioon runsaasti apua tarvitsevien asiakkaiden tarpeet. Toiminnan resurssit pitää turvata maakuntauudistuksessa, sillä päiväaikaiseen toimintaan on kohdistunut paljon leikkauksia. On tärkeää, että myös vahvaa tukea tarvitsevien vammaisten osallisuutta tukeva päiväaikainen toiminta järjestetään muualla kuin kotona niin kuin hallituksen esityksessä todetaan.

Ehdotamme korjattavaksi

- Olemme huolissamme asiakassuunnitelman sitovuudesta. Asiakkaiden palvelutarpeiden määrittelyn prosessi tulee olemaan keskeinen, jotta jokainen saa tarvitsemansa avun ja tuen. Prosessissa syntyvästä asiakassuunnitelmasta on säädetty löyhästi.
- Hallituksen esityksessä voimavarapykälää on toisaalta lievennetty koskemaan vain avun sisällön määrittelyä ei enää toteutustapaa. Tämä on hyvä uudistus. Toisaalta pykälän voimavararajausta on valmistelun viime vaiheissa tiukennettu lisäämällä 8 pykälän 2 momenttiin uusi virke:
”Henkilökohtaisella avulla vastataan tarpeisiin, jotka edellyttävä pääasiassa muuta kuin hoivaa, hoitoa tai vammaisen henkilön taikka toisen henkilön turvallisuuden varmistamista.” Esitämme tämän virkkeen poistamista pykälästä. Ellei näin tehdä entistä suurempi osa sellaisista vammaisista henkilöistä, joilla on kognitiivisia ongelmia, jää henkilökohtaisen avun ulkopuolelle.
 - o Hallituksen esityksessä (HE 166/2008 vp) koskien voimassa olevia henkilökohtaisen avun säännöksiä on todettu: ”Henkilökohtaisen avun luonteeseen kuuluu se, että avun tarvitsijalla on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa. Jos avun ja avustamisen tarve perustuu pääosin hoivaan, hoitoon ja valvontaan, tulisi siihen vastata muulla tavoin kuin henkilökohtaisella avulla.” Tätä kohtaa on käytetty kaikkein eniten kuntien hylkäävissä henkilökohtaisista apua koskevista päätöksistä. Nyt sitä ollaan vielä tiukemmassa muodossa ottamassa henkilökohtaisista apua koskevaan pykälään. Esimerkiksi aiemmassa muotoilussa edellytettiin hoidon, hoivan ja valvonnan tarvetta. Nyt esityksessä on käytetty muotoilua hoivaa, hoitoa **tai** turvallisuuden varmistamista. Moni kehitysvammainen henkilö tarvitsee avustajaa juuri esimerkiksi turvallisuuden varmistamiseen. Säännös johtaa siihen, että eri tavoin vammaiset henkilöt ovat täysin eri arvoisessa asemassa suhteessa henkilökohtaisen avun saamiseen.
 - o Nyt kyseenä olevan hallituksen esityksen sivulla 127 on todettu: ”Tarkoitus ei olisi muuttaa nykyistä henkilökohtaisen avun soveltamiskäytäntöä, vaan selventää sääntelyä niissä tilanteissa, joissa on kyse pääasiassa hoidon ja huolenpidon tarpeista ja joihin olisi vastattava muilla palveluilla kuin henkilökohtaisella avulla.” On väistämätöntä, että pykälän sanamuodon selvä tiukennus johtaa nykyisen soveltamiskäytännön tiukentamiseen. Siksi pykälää on muutettava vastaamaan hallituksen esityksen tarkoitusta.
 - o Kaikkineen henkilökohtaisen avun **ns. voimavaraedellytys (kyky tehdä valintoja) edelleen asettaa vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan palvelujen saannissa.**
Henkilökohtainen avun tulisi olla yhdenvertaisesti kaikkien vammaisten saatavilla, myös niiden, joilla on runsaasti avun ja tuen tarvetta tahdon ilmaisussaan. Henkilökohtainen apu on ollut yksi merkittävimmistä uudistuksista vammaisten henkilöiden elämässä ja lisännyt heidän osallisuuttaan
-

- Välttämättömien palvelujen tulee olla maksuttomia ja viittaus valmisteilla olevaan asiakasmaksulakiin aiheuttaa epävarmuutta asiakasmaksujen vaikutuksista vammaisten ihmisten toimeentuloon. Takuueläkettä saaville ja paljon tukea tarvitseville henkilöille ei saa lisätä asiakasmaksuja. Asiakasmaksujen korotukset vaarantaisivat vammaisten henkilöiden toimeentulon ja terveyden. Erityisesti kodin ulkopuolella asuvien vammaisten lasten palvelumaksut ovat asiakasmaksulakiesityksen mukaan nousemassa hyvinkin korkeiksi. (on esitetty, että maksu voisi olla jopa 1.700 e/kk). Nythän kaikkien lasten asumisesta ei makseta mitään. Esityksessä on viitattu vanhempien elatusvelvollisuuteen. Maksut eivät kuitenkaan saa ylittää normaalia vanhempien elatusvastuuta eli vammasta aiheutuvat kustannukset kuuluvat yhteiskunnan korvattaviksi.
- Lakiesitys kaventaa merkittävällä tavalla vammaisten henkilöiden oikeusturvaa. Jatkossa hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (22 §). Koska kyseessä on kovin haavoittuva ryhmä, jonka palveluilla vastataan perustuslain 19.3 pykälän mukaiseen välttämättömään huolenpitoon, on välttämätöntä, että suora valitusoikeus korkeimpaan hallinto-oikeuteen säilyy.

Lisäksi:

Esitetään lisäys eduskunnan käsittelyssä olevaan HE 159/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle vammaispalvelulaiksi. Kuitenkin niin, että ei vaaranneta uuden vammaispalvelulain voimaantuloa näiden valtiopäivien aikana. Vastaavat säädökset voidaan valmistella ja säätää lakiin ennen uuden vammaispalvelulainsäädännön voimaantuloa.

Järjestettäessä tämän lain mukaisia henkilökohtaisen avun ja palveluasumisen palveluja ja tukitoimia Lain sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavusta (733/1992) 4 § 4 kohdan mukaisesti niitä yksityiseltä ostaen, ei palveluita kilpailuteta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) mukaisesti eikä muulla tavoin, vaan ne järjestetään ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisia palveluseteleitä tai muita asiakasvalinnan menettelyjä käyttäen.